

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Іванна Безкоста
наук. керівник – проф. В.О. Вихруц

ПРИЧИНИ НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ОЧИМА УЧНІВ І ВЧИТЕЛІВ

Вчителі початкових класів нерідко стикаються з дітьми, які відчуваються певні труднощі у засвоєнні знань, набутті практичних умінь і навичок, в адаптації до шкільного життя. Проте, труднощі в навчанні проявляються не тільки в учнів початкових класів, а й у старшокласників.

Власне, особливої уваги потребують молодші школярі. Педагогічними аспектами невстигання учнів даного віку займалися такі дослідники, вчені і педагоги, як Ю.К. Бабанський, С.М.Лисенкова, Ш.О.Амонашвілі, В.Ф.Шаталов та інші [2,3,6,7].

В.О.Сухомлинський зазначав, щоб надати "важкій" дитині індивідуальну допомогу, розбудити допитливість, цікавість, знайти засоби розумового розвитку, слід систематично, уважно, терпляче вивчати рівень її розумового, емоційного розвитку, шукати і знаходити причини, через які учень став невстигаючим [6].

Глибоке вивчення особистості невстигаючих учнів, всіх факторів, що впливають на навчально-виховний процес у школі, привело Ю.К.Бабанського до постановки завдань оптимізації навчання. Суть цих завдань полягає в тому, щоб забезпечити створення найкращих умов для успішного навчання. Як стверджує автор, саме ці завдання попереджуватимуть явище неуспішності серед молодших школярів [2].

Так, С.М.Лисенкова, встановила, що пасивність школяра виникає на етапі переходу від конкретного до узагальненого. Відомо, що невстигаючих учнів у С.М.Лисенкової не було. Опорні схеми, коментоване управління навчальним процесом, випереджувальне навчання, – все це є засобом успішного навчання.

Повністю розв'язана проблема неуспішного навчання учнів у В.Ф.Шаталова та його послідовників. Розроблена ним методика введення знань великими блоками завдяки опорним сигналам сприяє не тільки поглибленому розумінню навчального матеріалу, а й закріпленню його у пам'яті через пряму установку на запам'ятовування [7].

Метою нашого наукового дослідження є визначення причин невстигання молодших школярів. Актуальність даної проблеми полягає в тому, що кількість невстигаючих учнів, у порівнянні з 90-ми роками, збільшилась у 1,5 рази [1]. І саме дані цього дослідження допоможуть визначити причини неуспішності та систему заходів для вдосконалення навчально-виховного процесу з метою запобігання неуспішності.

Дослідження названих вище педагогів, власні результати наукової роботи дозволяють виокремити такі причини невстигання школярів початкових класів:

- несприятлива спадковість;
- незадовільний стан здоров'я;
- складні сімейні стосунки;
- збідніле духовне життя;
- недосконалість навчального процесу;
- педагогічна занедбаність.

Для проведення наукового дослідження були обрані школи: ЗОШ №7, ЗОШ №9, ЗОШ №16 м. Тернополя. В анкетуванні з метою визначення причин невстигання школярів молодшого шкільного віку, брали участь як учні початкових класів, так і вчителі згаданих шкіл.

На запитання, які навчальні предмети подобаються самим учням, були отримані такі результати: 68% опитуваних учнів назвали математику, а 54% – читання. Ці уроки подобаються школярам тим, що їх цікаво проводять вчителі, чимало корисної для них інформації, матеріал чіткий і зрозумілий. Контроль заміри успішності учнів початкових класів свідчить, що саме з цих предметів в учнів формуються чіткі уявлення, поняття, а також спостерігається розуміння фактичного матеріалу. Навчальними предметами, які викликають труднощі в навчанні за визначення м самих учнів є англійська мова (65%), як і Україна (35%). Контроль заміри неуспішності учнів свідчить, що саме з цих предметів спостерігається в учнів нерозуміння фактичного матеріалу, важкість у його засвоєнні.

Учнями були названі і причини невстигання у навчанні:

- небажання вчитися (22%);
- нерозуміння навчального матеріалу (25%);
- неухважність (35%);
- лінивість (22,8%).

Особливо було цікавим запитання для учнів "Щоб ви порадили однокласникам, які не встигають у навчанні?" Учні, які встигають радили наступне: слухати пояснення вчителя (65,3%), готуватись до уроків (54,3%), бути уважним, наполегливим і старанним (74,9%), більше читати (38%), а також додатково займатися з тих предметів, які викликають труднощі (79,2%).

Невстигаючі учні спрямували власні поради не на однокласників, а на вчителя: увага вчителя (45%), індивідуальна допомога (72,2%).

За результатами проведеного анкетування серед вчителів початкових класів з даної проблеми, можна зробити такі висновки. Учні молодшого шкільного віку більше встигають з таких предметів як математика (68%), а також рідна мова (53%). Причиною цього вони вважають:

- цікавий навчальний матеріал (54,4%);
- потреба в знаннях (35%);
- наочність (41,1%);
- новизна (65,5%);
- індивідуальний підхід вчителя (33,4%);
- розуміння учнями фактичного матеріалу (75%).

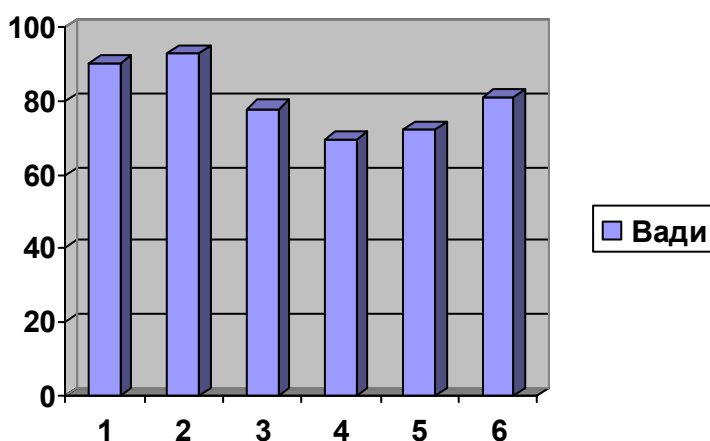

Рис.1

Вади: 1) біологічні; 2) психологічного розвитку; 3) виховання особистостей; 4) в освіті; 5) досвіду впливу школи; 6) впливу позашкільного середовища.

Причини неуспішного навчання, згідно проведеного анкетування серед вчителів, представлені у рис.1.

Найпоширенішою формою роботи вчителів з невстигаючими учнями є індивідуальні заняття (86,4 %).

Позитивно ставляться вчителі початкових класів (98,9%) щодо проведення психолого-педагогічної діяльності під час прийому дітей до школи.

Грунтуючись на висновках вказаних вище педагогів та власних даних нашого наукового дослідження, систему заходів для вдосконалення навчально-виховного процесу, з метою запобігання неуспішності школярів, становлять:

- профілактика типових причин неуспішності;
- широке ознайомлення вчителів із типовими причинами неуспішності, засобами запобігання і подолання відставання учнів у навчанні;
- забезпечення єдності дій усього педагогічного колективу щодо запобігання неуспішності;

- проведення психолого-педагогічної діагностики майбутніх першокласників;
- узагальнення передового досвіду роботи з запобігання неспішності та його широке обговорення.

На основі одержаних даних можна стверджувати наступне. Вчителям початкових класів слід знати: низька якість викладання, невміння організувати активну навчально-пізнавальну діяльність школярів і керівництво нею, негативне ставлення до учнів, несприятливий психологічний клімат у класі породжують явище неспішності, а деякі діти переводяться до категорії "педагогічно занедбаних", "важких". Разом з тим, успішність учнів молодшого шкільного віку, безпосередньо залежить від такої організації процесу навчання, яка забезпечує радість пізнання нового, а вчитель одержує задоволення від своєї праці.

Література

1. Агапова І. Подолати неспішність//Завуч.-2003.-Березень.-№7.-С.4-5.
2. Бабанський Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: Методические основы.-М.: Просвещение, 1982.-180 с.
3. Бондар В.І. Вчителю про дітей, які мають труднощі у навчанні//Початкова школа.-1995.-№10-11.-С.6-9.
4. Ілляшенко Т. Як допомогти дітям із труднощами у навчанні//Початкова школа.-2004.-№5.-С.5-8.
5. Морозова І. Рятівна соломинка для "дівчинки". Ще раз про причини шкільної неспішності//Освіта.-1997.-3-10 грудня.
7. Сто порад учителю / Сухомлинський В.О. Вибрані твори: Ут.т.-Т.5.-С.525-585.
8. Цетлін В.С. Предупреждение неуспеваемости учащихся . – М.: Знание, 1989.-.80с.
9. Шклярська С.М. Індивідуальна робота з слабо відстаючими//Початкова школа.-1988.- №2.-С.29-30.

*Олександра Данилюк
наук. керівник – доц. З.М. Онишків*

ФОРМУВАННЯ МИСЛИТЕЛЬНИХ УМІНЬ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Важливе значення для підвищення ефективності навчального процесу має формування у молодших школярів умінь і навичок. Значний вклад у розв'язання даної проблеми внесли дослідження Н.О. Менчинської,

М.Д. Богоявленського, Ю.К. Бабанського, Н.Ф. Тализіної, О.В. Скрипченка, В.Ф. Паламарчук, О.Я. Савченко, В.О. Сухомлинського та ін.

В.О. Сухомлинський, у своїх працях, присвячених проблемі розумового виховання учнів, неодноразово підкреслював, що знання мають засвоюватися під час активного, самостійного виконання учнями мислительних операцій: порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення та конкретизація. "Дуже важливо, щоб мислення учнів ґрунтувалося на дослідженні, пошуках, щоб усвідомленню наукової істини передували аналіз, зіставлення й порівняння фактів."[4, С. 142].

У програмах для початкової школи у розділі "Формування загальнонавчальних умінь і навичок" виділено групу загальнопізнавальних умінь і навичок у розділі кожного класу. Нами проведено структурний аналіз цих умінь (див. таблицю 1).

Таблиця 1

**Структурний аналіз мислительних умінь
учнів початкових класів**

<i>1 клас</i>			
<i>Аналізувати</i>	<i>Порівнювати</i>	<i>Узагальнювати</i>	<i>Встановлювати причинно-наслідкові зв'язки</i>
Виділяти в предметах певні ознаки, розрізняти розмір, форму, колір, смак.	Знаходити у двох об'єктах однакові, схожі і різні зовнішні ознаки. Зіставляти групи предметів за однією суттєвою ознакою, помічати зміни в	Робити (з допомогою вчителя) висновок-узагальнення після виконання навчального	